

5a. Peter Nielsen: Mon romanen er ved at tabe lidt terræn i disse år?

Teksten er fra *Information* den 25. januar 2024.

Peter Nielsen (f. 1967), litteraturredaktør, ph.d. i litteraturhistorie.

Jeg kan ikke lade være med at spekulere over, om der i disse år måske er ved at ske et lille skred væk fra romanen til andre litterære genrer, når det handler om at afspejle vores samfund og sætte problemer til debat. Jeg har altid tænkt, at romanen var at finde i toppen af et ikkeofficielt genrehierarki. Der skrives selvfølgelig stadig store romaner om vedkommende emner og med et godt tag i læserne, men spørgsmålet er, om de er helt så vigtige og vedkommende længere.

Jeg kan mærke, at jeg i højere grad får lyst til at se i retning af digtsamlingerne, når jeg gerne vil have en litterær behandling af noget, jeg er nysgerrig på i vores samfund. Måske har denne tendens væk fra den traditionelle roman været undervejs et stykke tid. (...)

- 10 Der er flere gode eksempler fra det forgangne år. For eksempel Caspar Erics *Nye balancer* om at leve med en funktionsnedsættelse¹, der samtidig fik kickstartet en debat om handicappede, Amina Elmis debut *Barbar*, der ramte lige ned i spørgsmålet om at føle sig hjemme og ikke føle sig hjemme. Eller Luka Holmegaards *Havet i munden*, der handler om en krop, der begynder at tage testosteron og befinder sig i transition. Eller Peter-Clement
- 15 Woetmanns *Blå koral: tys tys dollar*, der handler om at lære at leve med afmagten ved den overvældende verden, vi lever midt i. Det er gode bøger i deres egen litterære ret, der samtidig 'handler om noget' eller i hvert fald tilbyder et nyt og berigende perspektiv på den fælles verden, vi lever i.

- 20 Også Asta Olivia Nordenhof var nødt til at bryde ud i digte, da hun skrev anden del af den planlagte romanserie om Scandinavian Star², *Djævlébogen*. Og her i år har vi allerede fået Christina Hagens *POW POW POW* med portræt af en underklasse og del af Danmark, der har det svært, og Sebastian Nathans *Engle*, der vel ret beset handler om ensomhed og psykisk sygdom.

Så, hold øje med digterne, det er især her, det sker lige nu.

¹ *funktionsnedsættelse*: nedsat fysisk, psykisk eller intellektuel funktion.

² *Skandinavian Star*: Navnet på et skib, som brød i brand i 1990 og kostede 159 mennesker livet. Der har siden været mange spekulationer om brandårsagen.

5b. Pia Tafdrup: Poesi. Et nyt blik at se med

Teksten er fra Litteratursiden den 17. november 2021. Teksten er gengivet i uddrag.

Pia Tafdrup (f. 1952), dansk forfatter.

Om poesien gør nytte? Sådan bliver man som digter spurgt igen og igen. Ja, det gør den – hvad enten den udtrykker et mangfoldigt register af melankoli, passion eller viden. Når den er bedst, kan den få os til at tænke og sanse anderledes, undertiden få os til at foretage bevidsthedsmæssige kvantespring¹. Det er da en begyndelse, hvis man er et menneske, der

5 gerne vil noget med sit liv.

Meget kan være identitetsgivende: slægten, sproget, geografien etc., men sandelig også den civilisation og kultur, vi er vokset op med – herunder brudstykker af digte eller hele digte, der nagler os fast til os selv. Digtene udgør en del af den substans², vi er bygget op af i åndelig forstand.

10 Poesi er den mest koncentrerede form for sprog, den mest sublime³, mennesket har udviklet. Enkel og rummelig, undertiden næsten plastisk i sit billedsprog, som når den tyske digter Rilke skildrer panteren, der går rundt i sit trange bur ”som en dans af kraft omkring et punkt”.

Der er mange muligheder i lyrikken: man kan overholde respektindgydende faste former, opstille egne systemer eller skrive såkaldt frie vers, men fælles er en rytme, et åndedræt, der får os til at lytte anderledes opmærksomt.

Et digt går mere end nogen anden litterær kunstart ind under huden, når det er mest vellykket. Der findes en særlig energi i poesien, noget der akkumuleres – og derfor også afspejler ultimativ indlevelse. Et digt behøver ikke direkte at tematisere store samfundsspørgsmål, for i kondenseringen⁴ og udfoldelsen ligger et skjult engagement i verden.

20 Sandheden kan digtet ikke påtage sig at udsige, den findes i det æstetiske greb, den åndelige arkitektur. I tonen, stilen, sjælens signatur. Hvor mystikeren fornemmer, at ordene ikke slår til og derfor bliver tavs, fortsætter digteren sit ”passageværk”⁵ ved at artikulere⁶ det uartikulerede ...

25 Ja, poesien kan meget: være noget i sig selv, den udgør en særverden, en imagination, en visdom, der er skrevet frem – og den kan fungere som brændstof på vores vej videre frem – eller i meditative øjeblikke.

Skønt poesien har barske vilkår disse år i store dele af verden, kalder den på nye generationers opmærksomhed. De unge fanges ind i dens fragile⁷ univers eller kaster sig hovedkulds ind i den drevet af et håb. De unge opfinder den på ny, og det er tvingende vigtigt, for samme digt kan ikke skrives igen.

30 De bedste digte er tidsoverskridende, de kender ikke til etniske fordomme eller anden konsensusdannelse. I en vellykket oversættelse kan sådanne digte rejse om på den anden side af kloden og udrette mere, end det er muligt at måle.

¹ *kvantespring*: meget stor og pludselig ændring, der fører til nye indsigter.

² *substans*: det egentlige indhold.

³ *sublime*: fuldkomne.

⁴ *kondensering*: sammentrængning og intensivering.

⁵ *passageværk*: en metafor for digtets evne til at sætte ord på det uudsigelige.

⁶ *artikulere*: udtale eller udtrykke.

⁷ *fragile*: skrøbelige.

5c. Luka Holmegaard: Cykler ud og bader alene

Digtet er fra digtsamlingen Havet i munden, 2023.

Luka Holmegaard (f. 1990), dansk forfatter.

5 Cykler ud og bader alene ved Nordhavn¹ efter at have hjulpet L med at flytte. De er ung og har ikke så mange ting, men blev helt gennemsvedt alligevel. Jeg insisterede onkelagtigt på at tage de store, besværlige møbler, nu hvor jeg kan bære tunge ting igen og har al den her testo-energi, der skal brændes af. En kontorstol vinklet ind gennem døren, en topmadras, en kommode af stål.

10 Det er lummert og overskyet. Cykler forbi de store byggepladser og det nye kvarter, kan man kalde det det? Glasbyggerierne med Irma² i bunden, de breder sig fra havnen og indad, hurtigere og hurtigere.

Kommer til at tænke på at gå og fylde i dynejakken i metroen om vinteren. At begynde at lægge mærke til, hvem der virker nervøse ved hvide mænd. Hvem der kigger sig over skulderen, når jeg glemmer, at jeg skal give mere plads nu. Ikke gå så hurtigt.

15 Sidder ligesom ukoncentreret og tørrer ved molen.

På vej tilbage dukker jeg mig, skynder mig hen til cyklen.
Nogle gange får man øje på nogen, man ikke har lyst til at møde.

¹ *Nordhavn*: et havneanlæg i København.

² *Irma*: forhenværende dansk supermarkedskæde.

5d. Julie Sten-Knudsen: Revnerne i isen

Digtet blev bragt i Information den 6. oktober 2020.

Julie Sten-Knudsen (f. 1984), dansk forfatter.

1.

Revnerne i isen
som vi hele tiden hører bliver dybere
hører om det uden at se
eller ser billeder af det
uden at kunne mærke
det iskolde vand
der løber hen over og ned
i de stadig dybere sprækker

2.

København, 2019
Vi går side om side i demonstrationen
og alle er så stille

Én er klædt ud som en ugle
Én som en sommerfugl
De basker med vingerne

Hvorfor råber vi ikke, spørger min mor
Da jeg var ung, løb vi gennem gaderne
og råbte

3.

På tv ser vi hvalrosserne kaste sig ud
og vælte ned over de stejle klipper

Store tunge kroppe
Bløde og sårbare

Der klippes til en bunke blålilla lig
i vandkanten
Hvis ens levested bliver ødelagt
langsomt eller pludseligt

Hvis havisen smelter
og man tvinges ind på land

Det er det værste jeg nogensinde har filmet,
siger kameramanden

4.

I 1956, da vi boede i Uummannaq¹
siger min farmor
havde vi en gruppe geologer boende
som kunne måle på gletsjerne
at isen forsvandt
på grund af forandringer i klimaet
De kunne se det meter for meter
Vi diskuterede om forandringerne
var menneskeskabte
men alle var enige om
at det var de

5.

Lejrskole i Sydgrønland, 1996
Det er morgen
Gruppen går af sted fra bygden²
Det jeg tænkte på bagefter
var at vi var for små
for små til at være i det
i det store landskab
for små til egentlig at kunne se
Først går vi sammen. Så bliver vi spredt
ud over fjeldsiden, i farvestrålende regntøj
Mit Helly Hansen³-sæt er postkasserødt
På toppen samles vi, spiser madpakker
mens vi sidder på nogle store sten
Der er altid kamp om at vinde
den her lærers gunst
helt tilbage fra 1. klasse:
Hvem fik lov til at børste
hendes lange lyse hår. Hvem får lov
til at sidde sammen med hende
på stenen
Jeg deltager ikke i det, er for stolt
betragter det, hånlige og misundelig
opfyldt af følelser. Vi er alle
opfyldt af følelser
Hvem skal dele værelse med hvem i aften
på vandrehjemmet i bygden ved fjorden
Hvem føler sig udenfor

¹ *Uummannaq*: by i Grønland.

² *bygder*: mindre bebyggelse i et afsidesliggende område.

³ *Helly Hansen*: tøjmærke.

hvem er blevet bagtalt. Vi skændes
på vej over de grågrønne klipper
Så får vi øje på gletsjeren:
et ishav mellem bjergtoppe
Vi ser det oppefra
bevæger os ned over, nærmere
til vi er helt henne ved isen
En blåhvid mur. Den ligner
en enorm stivnet bølge
Et frosset øjeblik. Et øjeblik
og millioner af år
glimter i de dybe sprækker
Lærerne hugger stykker af isvæggen
og fotograferer hinanden
mens de drikker whisky
med indlandsis,
fjollede, opstemte
Der er en flirt imellem dem
vi ikke helt kan afkode
En foruroligende følelse
af at de voksne har givet los
at de ikke har styr på det

5e. Sebastian Nathan: den nye læge hedder simon

Digtet er fra digtsamlingen Engle, 2024.

Sebastian Nathan (f. 1996), dansk forfatter.

den nye læge hedder simon

symptomernes tid

englenes velvilje

5

med et par ugers mellemrum

spørger han hvordan det går

jeg kigger på træerne gennem vinduet bag ham

10

siger hej

der er en smerte der ikke sidder nogen steder

men alligevel finder plads i alting